

La recuperació del volum de turistes no és a causa de les polítiques nacionals o locals, sinó dels actors i escenaris econòmics internacionals. Per tant, tenen poc mèrit els esforços dels actors locals. On més podem intervenir, és en la manera d'afrontar el proper creixement que ve després de la recuperació. Després de la primera crisi de l'any 1973, el turisme va créixer amb la internacionalització dels operadors turístics i de les grans companyies hoteleres. El control del creixement de places turístiques i de les urbanitzacions associades es va intentar, però aviat va tornar una onada de creixement amb més diversificació de sectors turístics i més tecnologies de la gestió dels allotjaments. Sumàvem cent mil places de lloguer vacacionals i dos milions de creueristes.

Ara la nova fórmula amb la qual es prepara el nou creixement es defineix com turisme sostenible i circular. La llei recentment aprovada vol ser el marc legal per consolidar la il·lusió d'un creixement més raonable, que no tenguí tantes externalitats i que es faci més fort, més resilient.

Ara bé, les tensions estructurals del model actual continuaran i d'aquí a pocs anys tornarem a veure el fracàs de voler salvar un model de creixement turístic que és inviable. La profunda emergència climàtica i la crisi energètica, accentuada per una crisi geopolítica amb guerra europea inclosa, posa les coses molt difícils al futur del turisme de masses d'unes illes que depenen totalment del transport aeri.

Mentrestant la vertadera recuperació no es veu venir. Alguns intents i propostes de col·lectius socials, marginalitzats pel gruix del poder econòmic i polític, no fan camí, de moment. La vertadera recuperació de les platges, de la mar, de les carreteres, dels centres dels pobles, i de les ciutats no està en marxa, sinó tot el contrari. S'estan accentuant processos de gentrificació, d'especulació immobiliària, de distanciament de l'administració, de col·lapse de serveis públics essencials, que, tot plegat, deixen la ciutadania resident sense les opcions naturals que han tengut durant decennis: una feina digna, una casa per comprar, una ciutat per viure...

L'única via racional cap a una recuperació vertadera i capaç d'obrir-se camí en el futur, és la del decreixement responsable. Hem d'anar posant les mesures econòmiques, polítiques i tecnològiques perquè el volum del turisme decreixi gradualment durant molts anys, i que els altres sectors, especialment l'agricultura ecològica, la indústria del coneixement i de la transició energètica, la rehabilitació d'edificis, etc., puguin anar millorant la riquesa i la prosperitat de la nostra terra i què la generació jove torni a tenir esperances de viure millor que la dels seus pares i mares.

**Article publicat a Última Hora el 29/06/2022.*

Foto:Última Hora.

LA TRANSICIÓ ECOLÒGICA I DE MOBILITAT

La COP 27 ha estat paradigma de cap a on anam: la ubicació de l'esdeveniment, Sharm el Sheij, presentava problemes d'accés, durant la cimera varen aterrar més de 400 avions privats, va haver-hi problemes d'abastiment d'aliments i aigua...

Més a prop, Son Sant Joan pràcticament ha recuperat les xifres de 2019, l'any dels rècords, però amb un detall significatiu: ha augmentat el nombre de vols, però ha disminuït el de passatgers. El mateix ha passat amb el turisme de creuers: el nombre de bucs ha disminuït, però ho ha fet encara més el volum de passatgers. Resultat: menys passatgers però més contaminació.

La ciutat en transició ha de tenir present l'emergència climàtica. Potser 2022 haurà estat l'any en què s'ha materialitzat de manera més evident que alguna cosa està passant amb el clima. Segons AEMET, aquest estiu ha estat el més calorós a Mallorca d'ençà que hi ha registres, amb 3 onades de calor durant l'estiu. L'estació meteorològica de Portopí, amb dades des de 1978, va batre els rècords de temperatures màximes i mínimes registrades. El mes d'agost, en mig de la badia de Palma, a 10 m de profunditat la temperatura no davallada dels 30 °C.

Foto: Ajuntament de Palma.

Palma, ciutat verda?

Des de l'estiu, el parc del Canòdrom (abans "Bosc urbà") ja es pot gaudir. Mentre que s'han adjudicat les obres a la zona alta de la Falca Verda, el Tirador sembla quedar en *standby*. El projecte del passeig Marítim té en compte la millora del verd urbà, la reforma del parc de la Mar, en canvi, no ho incorpora. El comptador d'arbres de la plaça d'Espanya ja supera els 8.800 i s'apropa a l'objectiu de 10.000.

Amb el parc agrari, Palma comença a prendre consciència del seu entorn rural, no només des del punt de vista econòmic sinó també pel seu valor ambiental. El recentment creat banc de terres contribuirà a recuperar parcel·les en desús, contribuint a la millora de la infraestructura verda urbana, el tancament del cicle de l'aigua i la recuperació de la biodiversitat natural i cultivada.

- Palma piensa en verde. UH, 17/01/2022
- Más de 5.000 árboles plantados en Palma. Diario de Mallorca, 29/01/2022
- Los vecinos se vuelcan con Sa Riera. Diario de Mallorca, 24/01/2022
- "Debemos dejar de dar la espalda a los torrentes y convertirlos en espacios para mitigar el cambio climático": Lluïsa Dubon, Palma XXI. Onda Cero, 25/02/2022
- Ramon Perpinyà: «La zona de bajas emisiones se esparcirá por toda la ciudad». Diario de Mallorca, 24/04/2022
- Crítica de la «degradación ambiental» en Pere Garau. Diario de Mallorca, 15/05/2022
- Un corredor verde unirá la Platja de Palma con el Pla de Sant Jordi. Diario de Mallorca, 10/06/2022
- Desmantant el nou Pla General de Palma. Part II: emergència climàtica i transició energètica. Diario de Mallorca, 12/06/2022
- Cort iniciará en noviembre la plantación de hasta mil árboles en el bosque de Bellver. Diario de Mallorca, 02/07/2022
- El colapso del Bosque Urbano de Palma. Diario de Mallorca, 18/07/2022
- Cort redujo un 21,43% las emisiones causantes del cambio climático entre 2015 y 2019. Europa Press, 15/09/2022

Foto: Diario de Mallorca.

Mobilitzacions ecologistes a Ciutat

Es segueix sense una solució per a les pedreres d'Establiments, amb un moviment ciutadà molt organitzat a la plataforma Salvem sa Garrigueta Rassa que continua reclamant un projecte de restauració compatible amb la vida veïnal i mediambientalment més respectuós.

Al voltant de Bellver s'estan duent a terme tota una sèrie d'actuacions de condicionament de camins, amb la reforma del camí perimetral i l'eliminació de drecceres, per exemple. A finals de 2021 es va inaugurar el parc infantil, envoltat de crítiques veïnals, i a finals de 2022 ha tornat la polèmica a aquesta zona amb el camí vell, on s'ha optat pel reasfaltatge en lloc de paviments més permeables i amb menys impacte paisatgístic.

- Los vecinos proponen alternativas al proyecto de la cantera de Establiments. UH, 09/01/2022
- Cemex limpia la cantera sa Garrigueta Rassa. Diario de Mallorca, 18/01/2022
- Cort pretende consensuar el proyecto de sa Garrigueta con vecinos y la propiedad. Diario de Mallorca, 02/02/2022
- Medi Ambient adverteix als promotors del parc solar de l'antiga pedrera de Son Quint de Palma que el projecte afecta una àrea natural. IB3 Notícies, 22/02/2022
- Critican que los proyectos en Sa Garrigueta Rassa y Can Rosselló son «incompatibles» con el vecindario. Diario de Mallorca, 26/03/2022
- Vecinos y entidades celebran que se rehaga el proyecto de sa Garrigueta Rassa. Diario de Mallorca, 26/04/2022
- Son Bonet Pulmó Verd: «Ara és el moment que Aena ens escolti i rectifiqui». DBalears, 16/06/2022
- Protesta en defensa de una ciudad más sostenible. UH, 16/06/2022
- Jubilats per Mallorca exigeix al Govern que freni els projectes d'Aena a Son Bonet i Son Sant Joan. DBalears, 11/07/2022
- Los vecinos de sa Garrigueta irán a los tribunales por "desprecio a la vida humana, vulneración de derechos e irregularidades administrativas". Diario de Mallorca, 29/09/2022
- Rechazo vecinal al camino asfaltado de Bellver: "Es un desprecio del Ayuntamiento hacia un barrio y un bosque". Diario de Mallorca, 17/12/2022.

Foto: Edita Navarro.

L'any en que vàrem conèixer els veritables impactes del fum dels creuers

El mes de maig, el nou creuer més gran del món, el Wonder of the Seas de la naviliera Royal Caribbean, deixava una escena impactant amb les seves xemeneies expulsant una gran columna de fum negre sobre la ciutat de Palma. La naviliera es justificava dies després dient que no es tractava de gasos contaminants, sinó de "vapors".

La Plataforma contra els Megacreuers amb la campanya "Fora d'escala" s'ha proposat sensibilitzar la ciutadania sobre els impactes en la salut pública i el medi ambient d'aquesta tipologia turística. Entre el mes de maig i octubre ha dut a terme diverses accions com taules informatives, jornades de conferències o la posada en marxa d'una xarxa ciutadana de sensors de qualitat de l'aire. La seva tasca ha estat reconeguda amb el premi Alzina 2022 "per la seva lluita activa basada en l'anàlisi i obtenció de dades pròpies, la mobilització i la incidència política".

- El megacrucero 'Wonder of the Seas' en Palma: denuncian la "nube de humo tóxico" sobre la ciudad. Diario de Mallorca, 09/05/2022
- La Plataforma contra els Megacreuers: "Un d'aquests vaixells contamina 10 vegades més que tots els cotxes de Palma". IB3 Notícies, 09/05/2022
- La Plataforma anticruceros medirà la contaminació que generen en Palma los buques turísticos. Diario de Mallorca, 14/05/2022
- La Plataforma contra los Megacruceros instalará 10 sensores para medir la calidad del aire en Palma. UH, 01/06/2022
- La plataforma anticruceros ya vigila la calidad del aire de Palma. Diario de Mallorca, 02/06/2022
- La Plataforma contra els Megacreuers organitza una xerrada sobre l'impacte de les emissions dels creuers. DBalears, 06/06/2022
- Critican que el sector de los cruceros no toma medidas para frenar las emisiones. Diario de Mallorca, 27/08/2022
- Plataforma contra los Megacruceros advierte que Palma es la segunda ciudad europea con mayor contaminación por cruceros. Europa Press, 26/08/2022
- L'entitat Palma XXI demana un estudi que analitzi l'impacte mediambiental que provoquen els creuers al port de Palma. TVE, 11/10/2022

Foto: Diario de Mallorca.

La mobilitat en transició

El mes de novembre es va celebrar al Col·legi d'Arquitectes el congrés de la Xarxa Ciutats que Caminen, on un dels ponents va arribar mitja hora tard a la seva conferència per haver-se quedat atrapat a un embós. Palma és una ciutat amb una escala i relleu que facilita els desplaçaments a peu, però on ens resistim a abandonar el vehicle privat: segons les estadístiques del PMUS, més de 55.000 desplaçaments diaris a Palma són de menys d'1 kilòmetre. Un nou PMUS que es va aprovar definitivament el mes de setembre, amb 30 al·legacions admeses de les 69 que es reberen.

Al setembre va entrar en vigor la gratuïtat de metro i tren, així com el descompte del 70% al TIB. El 2023 també l'EMT serà gratis i la xarxa de Bicipalma estarà completament renovada, amb noves estacions i bicicletes (el 30% elèctriques). Són mesures que incentivaran l'ús del transport públic i que necessitaran anar acompanyades d'una millora en les freqüències i ampliació d'horaris.

- El nuevo Plan de Movilidad aspira a reducir del 46% al 35% los desplazamientos en coche. Diario de Mallorca, 05/04/2022
- Vianants Mallorca s'oposa a la construcció de nous pàrquings proposada en el nou Pla de mobilitat urbana sostenible de Palma. DBalears, 05/04/2022
- El PP de Palma pide la retirada del Plan de Movilidad porque "arruinará muchos comercios". Diario de Mallorca, 13/05/2022
- Ciudadanos exige que se rehaga el Plan de Movilidad Urbana Sostenible. Diario de Mallorca, 21/05/2022
- Cort aprobará este mes el texto definitivo del Plan de Movilidad. UH, 01/09/2022
- El ayuntamiento de Palma aprueba definitivamente con 30 alegaciones el Plan de Movilidad hasta 2030. Diario de Mallorca, 07/09/2022
- Cort aprueba el PMUS que marcará la movilidad en Palma hasta 2030. UH, 30/09/2022
- El nuevo Plan de Movilidad solo suscita el apoyo del equipo de gobierno de Cort. Diario de Mallorca, 29/09/2022
- Pimeco pide que se suprima el carril bici de la plaza de España. Diario de Mallorca, 01/09/2022
- Palma acogerá el noveno congreso de la Red de Ciudades que Caminan. Diario de Mallorca, 12/09/2022
- Miguel Anxo Fernández: «Palma es una ciudad relativamente compacta y tendría que aumentar el espacio destinado a las personas», Diario de Mallorca, 07/10/2022
- Es disparen els usuaris del transport públic a Palma arran dels descomptes i la gratuïtat del metro. IB3 Notícies, 11/11/2022

Foto: Ajuntament de Palma.

Palma vol ser una ciutat amb tranvia

Si fa un temps s'anunciaven els projectes de tramvia a Son Espases o la prolongació del metro fins al Parc Bit, serà el Trambadía el primer projecte que es durà a terme. Connectarà el centre de Palma amb l'aeroport, passant per barris com Foners, Nou Llevant, el Molinar o Can Pastilla. Una aposta per un tipus de mobilitat sostenible que deixa alguns dubtes en termes urbanístics, com el viaducte al final del carrer Mèxic.

- Así será el tranvía de Palma: su recorrido, paradas y barrios por los que pasará. Diario de Mallorca, 10/11/2022
- Hila a los detractores del tranvía: "Viajen por ciudades europeas y españolas". Diario de Mallorca, 11/11/2022

El cotxe continua essent protagonista

La disminució de la velocitat a 80 km/h a la via de cintura s'ha traduït en un descens de la contaminació acústica i ambiental. La reducció a 30 km /h a algunes zones també a contribuït amb els mateixos efectes. Això no obstant, Palma és la tercera ciutat espanyola amb major ús del cotxe i una de les que té major densitat, amb 8 vehicles per cada 10 persones.

- Palma estudia vetar la circulació en el centro a los coches de más 15 años. UH, 12/02/2022
- El NitBus incorpora a partir del viernes "paradas violetas" en sus cuatro líneas. Diario de Mallorca, 03/02/2022
- Un sistema de lectura de matrículas controlará la entrada de coches en Palma. Diario de Mallorca, 31/03/2022
- La salida de Palma a Manacor, la única con más tráfico que antes de la COVID. UH, 05/04/2022
- Los palmesanos prefieren el vehículo privado. UH, 28/04/2022
- Cae la contaminación acústica y ambiental en la vía de cintura. UH, 08/06/2022
- Madrid elige Palma para implantar un programa piloto de galeras eléctricas. UH, 12/09/2022

Hay que reverdecer las ciudades

Joaquín Rábago

Hay en España una especie de fobia a lo verde, que se traduce muchas veces en la elección de plazas duras de hormigón o granito cada vez que se reforma una ciudad.

Uno de tantos ejemplos que podríamos citar es el diseño de la nueva Puerta del Sol madrileña, donde no parece que se le haya ocurrido al Ayuntamiento plantar un solo árbol.

Muchas veces ello tiene que ver con el uso que se piensa dar a esas plazas, que sirven con frecuencia para acoger casetas o eventos publicitarios y generar así ingresos extraordinarios para el municipio.

Habría que escuchar, sin embargo, a expertos como el arquitecto y paisajista alemán Tim Kaysers, que acaba de publicar un libro dedicado al tema con un título en alemán que podría traducirse por Salir de la crisis climática gracias a las plantas.

Según Kaysers, las ciudades están cada vez más hormigonadas y asfaltadas mientras que las olas de calor serán cada vez más frecuentes e intensas, algo que estamos ya viendo este año (1).

Cuando eso ocurre, cuando circula el aire con dificultad en las calles y los pavimentos son además oscuros, todo se calienta mucho más rápidamente, algo que, sin embargo, no ocurre, por mucho calor que haga, cuando estamos en medio de un bosque.

Para Kaysers, se trata por tanto de «trasladar a las ciudades las calidades y principios del bosque». De poco servirán en el futuro los aparatos de aire acondicionado, que contribuyen además a calentar la atmósfera urbana. La única opción es reverdecer las ciudades.

Desde hace décadas las ciudades parecen haberse construido sólo para los coches sin que se haya pensado para nada en los árboles, critica el paisajista.

Sin embargo, explica, sabemos desde hace también mucho tiempo que un árbol puede absorber gracias a sus raíces cientos de litros de agua.

Pero en lugar de aprovecharse de ello, en lugar de construir ciudades capaces de absorber el agua como esponjas con ayuda de los árboles, se opta por canalizar el agua y desviarla.

Muchas veces se planean cosas sobre el papel como la plantación de árboles que retengan el agua de lluvia,

permitiendo que se filtre a los acuíferos y evitando tanto sequías como inundaciones.

Pero luego no se llevan a la práctica, se construyen canales porque puede resultar más sencillo mientras que se deja que se sequen los pocos árboles que hay plantados.

Kaysers es partidario además de reverdecer lo mismo los tejados que las fachadas de las casas incluso si en los primeros se instalan placas fotovoltaicas porque hará bajar la temperatura ambiente.

«Ocurre con frecuencia que apostamos por las soluciones técnicas y nos olvidamos de lo que puede proporcionarnos la naturaleza misma», explica.

Las fachadas de los edificios ofrecen un potencial enorme: su capacidad de reverdecer una ciudad multiplica por cuatro la que proporcionan los tejados.

Los jardines verticales representan todo un ecosistema urbano: en ellos viven muchísimos insectos y anidan las aves.

Para Kaysers, un ejemplo de ciudad verde es la capital danesa, que es la que más lejos ha llevado el concepto de «ciudad esponja».

Y la pionera es Singapur, donde no se obtiene un permiso de construcción sino el constructor no se compromete a «reverdecer» la fachada.

La pequeña Suiza habla en su Constitución de la necesidad de proteger el medio ambiente y a todas las especies animales y vegetales.

Incluso reconoce en el artículo 120 de ese documento «la dignidad» del mundo vegetal, explica Kaysers, según el cual «sin las plantas no seríamos nada».

Y hay otros países muy avanzados al respecto como Nueva Zelanda, que en 2016 decidió conceder a un parque nacional los mismos derechos que si se tratase de una persona. O Ecuador, que ha anclado en su Constitución los derechos de la Pachamama (en quechua: la Madre Tierra).

(1) En declaraciones al semanario Der Spiegel con motivo de la publicación del libro *Phyto for Future – mit Pflanzen aus der Klimakrise*.

* Article publicat a *Diario de Mallorca* (09/09/2022)

L'Assemblea Ciutadana pel Clima, una cimera pel compromís i l'esperança

David Abril

Aquest dissabte es fa la primera Assemblea Ciutadana pel Clima de Mallorca. És la primera fita de tot un procés que culminarà, d'aquí a tres mesos, en una darrera assemblea que elevarà propostes perquè les administracions, cadascuna al seu nivell i d'acord amb les seves competències, es comprometi amb la lluita contra el canvi climàtic.

Es tracta d'un procés innovador, que va començar fa més d'un any quan un equip de la UIB, amb el suport de la European Climate Foundation (ECF), vàrem elaborar una diagnosi per tal d'estudiar la viabilitat d'una proposta així, que s'havia desplegat a diversos estats, com França o Irlanda, en un entorn complex (i insular) com el nostre. La situació d'emergència i la nostra vulnerabilitat davant els impactes del canvi climàtic pel fet de ser illes ho justificava, així com el fet que calen decisions tan urgents com al més consensuades possible. El clima polític, que també és important però no tan transcendent com el físic, no afavoreix especialment aquesta recerca de consens ni l'assumpció de compromisos a l'altura de les

circumstàncies; d'uns escenaris que fins i tot des d'un plantejament optimista no són gens bons, ni per a nosaltres ni per al planeta. Sobretot si no feim res, o no feim prou.

Hi ha una triple desresponsabilització que hem de combatre: la de cadascú (basada en l'excusa que un tot sol no pot fer res significatiu); la dels poders públics que no fan prou, i la que menys s'esmenta, i més alimenta el canvi climàtic: la dels ultrarics, que emeten un milió de vegades més emissions que qualsevol persona.

Recordem, com assenyalava el darrer Informe de Comitè d'Experts en Canvi Climàtic a les Illes Balears, que tot i que els compromisos adquirits per la Llei autonòmica són més agosarats que els d'altres comunitats, amb l'actual ritme de creixement d'emissions no complirem els objectius marcats ni per l'2030 ni per l'2050. A més, la guerra d'Ucraïna i l'escassetat de gas rus han provocat que Europa fes un pas enrere en matèria de canvi climàtic, quan el nostre continent era fins fa poc un dels actors internacionals més compromesos amb la reducció

UNA ASSEMBLEA CIUTADANA ÉS UN EXERCICI DE DEMOCRÀCIA DELIBERATIVA

d'emissions. Fa pocs dies un país referent en temes ambientals com Alemanya desmuntava una planta eòlica amb més de vint anys d'existència amb l'objectiu d'ampliar una mina de carbó, el més brut dels combustibles fòssils. La COP27, la Cimera Mundial del Clima, va per aquí mateix: menys ambiciosa que mai malgrat les previsions del demolidor informe de la comunitat científica internacional presentat fa uns mesos.

Com sempre, un dels punts dèbils de la lluita contra el canvi climàtic és la invisibilitat a curt termini dels impactes que comporta, que a casa nostra són més perceptibles amb l'increment de les onades de calor o la tropicalització de les tempestes –que també tindran un efecte important i negatiu a mitjà i llarg termini, en la mesura que es normalitzi la seva presència. Però al sud global, que és on més en pateixen les conseqüències, és com si no anés amb nosaltres. Les illes de la Mediterrània ja en patim algunes, de les quals començam a acumular algunes evidències i impactes negatius, per exemple sobre com l'escalfament de l'aigua de la mar està afectant la biodiversitat. Però al sud, les illes més petites, estan començant a desaparèixer, tant al Pacífic com a l'Índic. Kiribati és un dels casos més esmentats: un país d'illes que comença a estar parcialment submergit. En poden venir moltes més darrere.

Aquí i arreu, el canvi climàtic es continua percebent com una qüestió allunyada de la nostra realitat quotidiana, quan en el fons ho travessa tot, en relació amb el nostre benestar: la salut, les condicions de vida, l'energia i combustibles que consumim i el preu que en pagam, el futur dels nostres fills i filles... El canvi climàtic és un problema físic, sí, però és, sobretot, un problema social. Interpel·la directament la manera en què vivim i consumim, amb nivells de responsabilitat distints, per descomptat. Les decisions que s'han de prendre o bé seran democràtiques o bé s'executaran de forma autoritària o a esquena de la majoria de la població. L'Assemblea Ciutadana pel Clima de Mallorca és, a més d'un recordatori de la importància i la urgència de prendre aquestes decisions, un intent de millorar els mecanismes democràtics a l'hora de decidir, sobre aquest tema o sobre altres que ens puguin afectar. Una seixantena de persones de tota condició, escollides escrupolosament com un mirall al més fidel possible de la realitat sociodemogràfica de Mallorca, acompanyades d'experts i científics, seran les portadores d'una responsabilitat que també és nostra, i dels polítics que ara i en el futur regiran les institucions. Cada cop és més difícil mirar cap a un altre costat amb el canvi climàtic, i l'Assemblea Ciutadana pel Clima vol que, entre totes i tots, el mirem de cara i facem la nostra part.

** Article publicat a Ara Balears (18/11/2022)*

Foto: Eduardo Morillas (FTPM365).

LA TRANSICIÓ SOCIAL

En mig del renou polític i mediàtic, sovint es perden de vista els veritables protagonistes de la ciutat: les persones. Des de la seva diversitat (de gènere, edat, classe social, origen ètnic i cultural, barri, etc., etc.) les persones que habitam Ciutat hem d'estar al centre de la transició social que necessàriament s'ha d'emprendre per no deixar ningú enrere.

L'accés a l'habitatge, l'augment de les desigualtats, les dificultats per exercir el dret a la participació ciutadana amb garanties, la vulneració al dret al descans o al gaudi de la ciutat pels residents... tendències que ja vèiem anys enrere, però que s'han intensificat amb la pandèmia, i aquest 2022 amb la crisi generada per la guerra d'Ucraïna i els seus impactes sobre la nostra economia.

Els drets polítics, socials i culturals solen ser sovint els més vulnerats i els més menystinguts. Cal cuidar-los amb especial atenció en moments de crisi, ja que una passa enrere en matèria d'aquests drets pot suposar perdre anys de lluita per aconseguir-los. Per això les entitats de la societat civil que encapçalen la defensa d'aquests drets han estat molt actives aquest any: des de l'atenció als més vulnerables, la incidència per a garantir els drets socials i la mobilització i sensibilització ciutadana sobre temes diversos.

Foto: Ara Balears.

Els veïns es mobilitzen contra la gentrificació i el renou

Durant les fases més dures de la pandèmia, tot i el drama social, econòmic i sanitari, es va produir un fet curiós: a molts barris es va recuperar el descans i el gaudi de l'espai públic. Sense activitat d'oci i restauració ni turisme (o amb moltes limitacions) els veïns i veïnes van deixar de patir els renous i col·lapse d'algunes zones del centre de Palma. La tornada a la "nova normalitat" va portar de nou aquestes problemàtiques, a més de la cada cop més greu situació de manca d'habitatge digne i a preu raonable.

Per fer front a temes tan diversos com els renous, l'ocupació de l'espai públic, la turistització massiva, la manca d'infraestructures, zones verdes o habitatge, la gentrificació o l'especulació immobiliària, etc. els veïns i veïnes s'han mobilitzat molt intensament aquest any per no perdre la tranquil·litat i benestar que volen pels seus barris (a on, s'ha de dir, totes les activitats han de tenir cabuda des de l'equilibri, el respecte i el sentit

comú). A les plataformes i entitats més històriques (aglutinades majoritàriament al voltant de la Federació de Veïns) se sumen altres més joves com Estimam Son Sardina, Amics de la Casa del Poble, Son Quint - Parc de Ponent o Flipau amb Pere Garau).

Menció especial a Santa Catalina i Es Jonquet que enguany han demostrat múscul organitzatiu per reivindicar un barri per residir i no només per sortir de festa. La situació ha estat molt greu (per renous, brutor, etc.) però l'eco del moviment veïnal ha ressonat a Cort, que va convocar a l'estiu a la Mesa per a la Pacificació dels Barris, una demanda de la Federació de Veïns. Després que la Federació no es presentés a la primera sessió com a queixa per la convocatòria precipitada (amb només 24 h d'antelació) i sense la presència del batle, serà capaç el consistori de fer que aquest espai de participació ciutadana sigui realment efectiu?

- Canamunt, el lema de la lluita contra la gentrificació. UH, 26/01/2022
- La nueva lucha vecinal contra la especulación en Palma. Diario de Mallorca, 13/03/2022
- Santa Catalina y es Jonquet se llenan de pancartas contra el incivismo, como sa Llonja en los años noventa. Diario de Mallorca, 24/05/2022
- Los vecinos de Santa Catalina denuncian que la actuación policial "no es efectiva" en el barrio. Diario de Mallorca, 26/05/2022
- Barrios de Palma que quieren paz: Temor a que las fiestas y las terrazas se expandan a sus zonas. UH, 31/05/2022
- Marilén Mayol: «Hay vecinos que se han ido de Santa Catalina hartos del ruido y de la actitud de los restauradores». Diario de Mallorca, 28/05/2022
- Vecinos de siete barrios de Palma se reunirán con el alcalde para pedirle que acote el abuso de terrazas. Diario de Mallorca, 04/06/2022
- Denuncian el ruido causado por los clientes del albergue juvenil de Foners: "Una noche veinte o treinta personas hacían botellón en el mismo hall". Diario de Mallorca, 02/06/2022
- Santa Catalina, el crit contra la turistització. Ara Balears, 26/06/2022
- La Federació de Veïns planta este martes a Cort en la Mesa para la Pacificación de los Barrios. UH, 28/06/2022
- Hila se compromete a convocar para la próxima semana la mesa para la pacificación de barrios. Diario de Mallorca, 28/06/2022
- Santa Catalina, más allá del ruido y las terrazas. Diario de Mallorca, 27/06/2022
- Toñi Fernández, de Salvem es Molinar: "Hay que limitar ya la compra de vivienda a los no residentes". Diario de Mallorca, 06/11/2022

Habitatge digne i accessible a Palma: una assignatura pendent

Pel que fa a l'accés a l'habitatge aquest ha estat un any molt complicat a Ciutat. Sembla que hem tocat sostre (o això voldríem pensar) d'una tendència que ha posat el preu del lloguer i venda d'habitatge a uns nivells d'article de luxe, quan es tracta d'un bé de primera necessitat: si el 1982 les famílies palmesanes havien de destinar dos anys de sou íntegre per adquirir un habitatge, aquest 2022 han de dedicar catorze anys. Hi ha zones de Palma on l'increment suposa més del 4000% respecte a fa quaranta anys.

Llogar també sembla missió impossible: segons un estudi del portal Idealista, Palma és la segona ciutat d'Espanya amb els lloguers d'estudis més cars. L'emergència habitacional ha provocat situacions surrealistes com lloguers de tendes de campanya o banyeres, o l'auge del fenomen de la reconversió de locals comercials a cases a Ciutat.

Això ha provocat enguany que el drama social associat

a la manca d'accés a l'habitatge s'hagi agreujat considerablement. Només el primer trimestre de l'any l'Oficina Antidesnonaments de l'Ajuntament havia obert 228 expedients: 72 expedients de desnonament al mes. El mes de desembre l'Ajuntament advertia que, tot i la moratòria de desnonaments (que caducà el passat 31 de desembre) 627 famílies vulnerables podien perdre les seves cases els pròxims mesos.

Davant d'aquesta situació, l'Ajuntament i l'IBAVI ha avançat en algunes mesures: Urbanisme va anunciar la construcció de 200 habitatges de protecció oficial a La Soledat i el Govern està construint 200 més a través de 8 promocions, el que suposa un 32% del total d'habitatge públic impulsat pel Govern.

En el discurs de l'Estendard, el batle es va comprometre al fet que quan acabi el mandat "Palma haurà incrementat en un 26% el parc públic d'habitatge de lloguer en relació amb el 2015".

- Pisos asequibles para personas solas y otra mirada al centro histórico. Diario de Mallorca, 28/01/2022
- Los jueces avalan el proceso para expropiar los pisos vacíos a los bancos y fondos buitres. UH, 25/01/2022
- El Govern prevé entregar 747 VPO antes de elecciones. Mallorca Diario, 24/01/2022.
- Viviendas para familias en situación de pobreza sobrevenida por la crisis. UH, 13/02/2022
- Truyló aboga por una ley de la vivienda que limite los precios del alquiler de forma "rápida y eficiente". Diario de Mallorca, 01/02/2022
- Los pisos vacíos de Palma tendrán un recargo del 150 % del IBI. UH, 04/02/2022
- La oficina antideshucios de Cort ha abierto una media de 76 expedientes mensuales. Diario de Mallorca, 03/05/2022
- Anuncian la construcción de 200 viviendas de protección oficial en Palma. Diario de Mallorca, 10/05/2022
- L'emergència de l'habitatge dispara la reconversió de locals en cases a Palma. Ara Balears, 14/05/2022
- Defensa cede el cuartel de Son Busquets para construir 830 viviendas públicas. Diario de Mallorca, 27/05/2022
- El precio de la vivienda en Palma de 1982 a 2022: de dos años de sueldo íntegro a 14. UH, 29/05/2022
- El batle de Palma, partidari de limitar el preu del lloguer a "determinats barris". IB3 Notícies, 22/07/2022
- Los informes de Cort detienen 146 desahucios este año. Diario de Mallorca, 10/08/2022
- El Ayuntamiento dispondrá en Son Busquets de un mínimo de 180 viviendas. Diario de Mallorca, 02/10/2022
- Son Busquets, un vestigio del pasado que mira al futuro. UH, 02/10/2022
- El bloque de las 64 casas de La Soledad se empodera. Diario de Mallorca, 09/10/2022
- Cort venderá solares en Son Vida, Son Gual y s'Aranjassa para comprar viviendas. Diario de Mallorca, 25/10/2022
- El lujo de vivir solo en Mallorca: Palma es la segunda ciudad con los alquileres de estudios más caros de España. Diario de Mallorca, 22/11/2022
- Cort advierte de que 627 familias vulnerables pueden perder sus casas en los próximos meses. Diario de Mallorca, 13/12/2022.
- El Congreso aprueba que en Son Busquets se construyan 800 nuevas viviendas . Diario de Mallorca, 17/12/2021

Foto: Crónica Balear.

Palma, ciutat de desigualtats

Tots i totes recordam aquella cèlebre notícia del diari The Times: "Palma, elegida com a la millor ciutat del món per viure" (2015). Tot i la grandiloquència del titular, el cert és que Palma pot ser un molt bon lloc per viure... per alguns.

A Ciutat trobam situacions de pobresa, manca d'accés a recursos bàsics com alimentació, calefacció, habitatge, etc. I a on encara existeixen alts índexs de discriminació i segregació en funció del color de pell, la identitat sexual o el gènere, per posar alguns exemples. A Palma es pot viure molt bé... o molt malament. Palma és una ciutat de desigualtats, en definitiva.

L'Oficina d'Atenció a la Ciutadania Social de Cort ha atès a més de 10.000 persones durant aquest 2022. Aquest servei va néixer en plena pandèmia provocada per la COVID-19 amb la finalitat d'agilitzar la tramitació administrativa per a l'obtenció del denominat certificat de vulnerabilitat.

La desigualtat es fa palesa també entre nins, nines i joves als centres educatius: el passat mes de maig el CEIP Verge de Lluci va denunciar al març que tenia un 51,4% d'alumnes procedents de famílies amb dificultats econòmiques, immigrants o amb necessitats de suport social o educatiu, quan la mitjana en els centres públics va ser del 30,3%. Per fer front a aquesta situació, diversos centres educatius de Palma han constituït enguany la primera xarxa contra la segregació. La xarxa va advertir que "a la llarga la segregació incrementa les desigualtats socials, redueix els resultats educatius i augmenta l'abandó escolar".

Les dones de Ciutat també pateixen les desigualtats associades a les discriminacions per raó de gènere. La ciutat continua sense tenir en compte la inseguretat que viuen les dones i sense adaptar-se a les tasques de cures, indispensables per la vida. Així i tot, es van fent passos: el nou PGOU inclou mesures per avançar cap a "la ciutat de les cures".

- La Oficina de Atención Ciudadana OAC Social de Palma atiende a cerca de 20.000 personas desde su creación. Europa Press, 04/01/2023
- La OAC Social ha atendido a más de 10.000 personas en su primer año de funcionamiento. Diario de Mallorca, 24/01/2022
- 'Sa Porta' fa un retrat sobre les desigualtats que es viuen a la Porta de Sant Antoni. IB3 Notícies, 21/01/2022
- Centros educativos de Palma se unen contra la segregación. UH, 05/05/2022
- Una mirada feminista para transformar los barrios de Palma. Diario de Mallorca, 07/05/2022
- Concentración por los derechos sociales. Diario de Mallorca, 20/11/2022

Foto: UH.

La ciutadania vol participar

Com participa la ciutadania a Palma? A través de les associacions, entitats i plataformes (formalment constituïdes o no), les mobilitzacions puntuals per reivindicar temes concrets, la demanda de serveis i equipaments als barris, assistint als òrgans disposats per l'administració pública a tal efecte, etc.

Són múltiples les vies a través de les quals la ciutadania canalitza les seves visions, propostes i reivindicacions, i sí, podem dir que Palma és una ciutat amb un cada vegada més ric teixit organitzatiu. Per denunciar l'excés de renou o terrasses, per assenyalar els processos de gentrificació i turistificació, per exigir un límit als megacreuers o l'ampliació de l'aeroport, per reivindicar els drets de les dones o les persones migrades, per demanar equipaments o serveis als barris... són infinites les causes per les quals es mobilitza i participa la ciutadania palmesana.

I no ho tenen fàcil. La Federació de Veïns i Veïnes de Palma ha denunciat en diverses ocasions enguany l'excés de burocràcia per accedir als ajuts per a poder

dur a terme l'activitat de les associacions veïnals. En resposta, l'Ajuntament va posar en marxa el mes de març el Servei d'Assessorament a Entitats a tres casals de barri de la ciutat, Santa Catalina, s'Escorxador i Son Gotleu. La iniciativa neix amb l'objectiu d'informar i orientar les entitats ciutadanes per tal de promoure i enfortir el teixit associatiu. No hem trobat molta informació sobre l'acompliment d'aquest servei en el seu primer any de funcionament.

Cal recordar que, potser la crisi més greu dins el consistori durant el 2022, la generada per l'organització de l'Orgull a Ciutat (i que va acabar amb la destitució de la regidora de Justícia Social, Feminisme i LGTBI), va estar en el fons motivada per les crítiques a la manera en com l'Ajuntament havia preparat les activitats, sense comptar amb la participació ciutadana de les entitats que fa anys que es mobilitzen en defensa dels drets del col·lectiu LGTBI. Podríem dir que l'exigència de participació ciutadana va fer trontollar el govern municipal?

- La Federació de Veïns denuncia que la burocràcia municipal pone en peligro las actividades de las asociaciones. Diario de Mallorca, 10/03/2022
- L'Ajuntament de Palma posa en marxa el Servei d'Assessorament a entitats. Ara Balears, 10/03/2022
- Aprobados 2,1 millones para proyectos vecinales. Diario de Mallorca, 18/03/2022
- Govern y la propiedad de la Casa del Poble se citan por el centro de interpretación. Diario de Mallorca, 08/04/2022
- La Federació de Veïns critica el exceso de burocràcia para las ayudas. Diario de Mallorca, 29/04/2022
- Un relato coral de resistencia desde los barrios de Palma, a estreno en Cine Ciutat. UH, 26/05/2022
- Cort modifica la ordenanza para facilitar los trámites de las ayudas a las asociaciones de vecinos. UH, 13/07/2022
- Cort comprará tres locales para Casals de Barri por 1,5 millones. Diario de Mallorca, 29/09/2022
- Trabajo pone en jaque a las asociaciones de vecinos por los contratos laborales. Diario de Mallorca, 28/10/2022
- Amics de la Casa del Poble logra que el Govern impulse la protecció del solar. Diario de Mallorca, 30/10/2022
- Asociaciones de vecinos retoman su actividad entre el miedo y la confusión. Diario de Mallorca, 24/11/2022
- Palma, una ciudad abierta a la cultura donde crece la participación ciudadana. Diario de Mallorca, 25/11/2022

Cultura a Ciutat: malgrat tot, consolidació, creativitat i resiliència

La cultura a Palma ha demostrat enguany ser, malgrat tot, resilient i creativa. Si semblava que la pandèmia podia tocar de mort a un sector tradicionalment precaritzat, enguany s'han multiplicat les expressions culturals a Ciutat.

L'any arrencava amb el SOS d'un dels teatres independents més emblemàtics de Palma: el Teatre Sans. Abrigallats per les associacions de veïns de Canamunt i La Calatrava, manifestaven que la sala estava "greument amenaçada i en estat d'emergència, després de la retirada de la subvenció que atorgava la institució insular", per a afegir, "la presència viva d'aquest referent cultural resulta indispensable per al batec del cor de la ciutat antiga". El setembre el Govern confirmava una subvenció que és un baló d'oxigen per el Sans.

A més de la rica programació en arts escèniques, audiovisuals i gràfiques, enguany Palma s'ha consolidat com a "ciutat del pensament", amb la primera edició del Laboratori d'Art i Pensament impulsada per Es Baluard, que ha portat a Palma a alguns dels grans teòrics i teòriques postmodernes i la coorganització de la Biennial del Pensament, juntament amb els ajuntaments de Barcelona i

València, i va tenir lloc a la nostra ciutat a l'octubre.

Altres cites emblemàtiques de la cultura palmesana, ja consolidades, varen tenir lloc el 2022, com els esdeveniments organitzats pel Gremi de Llibreters (Sant Jordi, Fira del Llibre i la Setmana del Llibre en Català) o la Nit de l'Art, que va augmentar enguany el nombre de galeries i es va enfocar en l'art digital.

L'any va concloure amb la segona edició del Festival de Circ de Palma. "La vinculació de Palma i el món del circ es demostra amb aquest cicle i amb l'aposta per Can Ribas com un espai de permanent de creació circense molt vinculat a la part social d'aquesta disciplina artística", va assenyalar Antoni Noguera, que va apuntar que les obres de l'antiga fàbrica ja estan a punt d'acabar. El nou centre té prevista la seva obertura en el segon trimestre de 2023.

Mentre tant, la cultura també s'ha obert camí al barris: el més poblat de Palma, Pere Garau, compta, a la fi, amb la seva biblioteca. El nom d'aquesta nova (i reivindicada durant anys) equipació cultural al barri, és Encarnación Viñas, el que respon a una petició de diferents entitats com ARCA o Flipau amb Pere Garau i reivindica la figura d'aquesta activista cultural.

La batllessa de Barcelona amb els seus homòlegs de València i Palma presenten la Biennial de Pensament (foto: Europa Press)

Nit de l'Art (foto: Diario de Mallorca)

Biblioteca Encarna Viñas a Pere Garau (foto: Ara Balears).

- Palma contará con un centro de cultura popular y tradicional este año. UH, 03/01/2022
- Los vecinos del Teatre Sans piden a las instituciones que garanticen la continuidad de este referente cultural. Diario de Mallorca, 13/01/2022
- Son Cànoves será la sede de un centro de cultura popular. Diario de Mallorca, 31/01/2022
- Noguera: "Can Ribas será la casa de todas las entidades y personas ligadas con el circo". Diario de Mallorca, 03/02/2022
- Cort traslada el CAC Palma a Ses Voltes a la espera de que se rehabilite Sa Presó. UH, 04/02/2022
- Yayo Herrero: «La cultura y la economía hegemónicas le han declarado la guerra a la vida». Diario de Mallorca, 05/03
- Pere Garau: El barrio más poblado de Palma sigue esperando una biblioteca. Diario de Mallorca, 02/05/2022
- Antoni Noguera hace balance del área de cultura: «La política valiente es algo inherente al pacto de gobierno». UH, 05/06/2022
- Pere Garau ja disposa de biblioteca municipal. IB3 Notícies, 19/07/2022
- La Biental de Pensamiento de Barcelona se amplía a Valencia y a Palma. El País, 14/09/2022
- Palma recupera la Nit de l'Art con la participaci3n de 13 galerías. Mallorca Diario, 13/09/2022
- El Teatre Sans recibirá una ayuda de 30.000 euros del Govern por sus treinta años. UH, 23/09/2022

El privilegi d'habitar

Cristina Llorente

Foto: Ara Balears.

El passat 1 de febrer, el Govern Central aprovà la que la ministra de Drets Socials i Agenda 2030, Ione Belarra, presentava com “la primera llei d’habitatge de la història de la democràcia”. Tot i que les previsions apunten que no s’arribarà a aplicar en aquesta legislatura, la nova legislació suposarà un pas endavant en el control dels preus de lloguer en zones tensionades, és a dir, allà on el cost mitjà de les hipoteques o dels lloguers, juntament amb els subministraments bàsics, superi el 30% dels ingressos de les llars i acumuli cinc anys de pujada almanco cinc punts superior a la inflació mitjana de la comunitat en el mateix període. La competència per definir aquestes zones s’atorgarà a les comunitats autònomes. Tanmateix, el conseller d’Habitatge i Mobilitat del Govern, Josep Marí, espera poder aplicar la normativa a la totalitat de les Illes.

En la seva compareixença, la portaveu del Govern recalca la importància de la llei per garantir l’accés a l’habitatge, però també per evitar l’especulació, punt important si tenim en compte altres lleis anteriors -com la Llei del Sòl de 1998- que, rere l’argument de la disminució del preu de l’habitatge, amagaven inflacions especulatives que

acabarien enriquint els oportunistes i fent viure pitjor a la majoria. Una majoria que, en el període 1997-2007, va veure com el preu de l’habitatge s’incrementava en un 100% i com, un any després, esclatava una crisi immobiliària que provocaria milers de desnonaments, a part d’alts nivells d’endeutament de les famílies. Afectat per aquestes mateixes bombolles, el mercat de lloguer també s’ha vist afectat, amb un increment de preus proper al 50% entre 2015 i 2020.

Per tot això, l’aprovació de la nova llei enceta una esperança per als col·lectius amb majors problemes per accedir a un habitatge digne, especialment en territoris com les Balears, on quasi la meitat de persones que viuen en cases en règim de lloguer hi destinen més d’un 30% dels seus ingressos. Tampoc no ajuda el fet que les Illes estiguin a la cua en termes d’habitatge social, amb un parc totalment insuficient d’unes quatre mil vivendes de promoció pública.

Però els esforços de l’Administració per pal·liar el problema de l’accés a l’habitatge no són quelcom nou, com tampoc no ho és la dificultat per consolidar

determinades actuacions en el mateix sentit: la supressió del programa Palma Habitada el 2018 o la fallida en el canvi d'ús d'edificis turístics en zones obsoletes com ara Cala Major són exemples del que costa aplicar -i mantenir- mesures socials en termes residencials. Per aquest motiu, les noves propostes en matèria d'habitatge no es poden considerar deslligades d'altres tipus d'intervencions. Si parlem d'accessibilitat a la vivenda, per exemple, no la podem entendre sinó com a agrupació entre allò econòmic, físic i social.

Tornant als canvis d'ús: Actualment, la voluntat d'una transició turística representa també una oportunitat en matèria d'habitatge. La possibilitat de reconvertir la planta obsoleta del mercat turístic en habitatge protegit posa a l'abast una superfície construïda que permetria l'accés a l'habitatge a moltes famílies avui amb dificultats. El perill, però, radica en el fet que aquesta reconversió no vagi lligada, de manera paral·lela en el temps, a la dotació d'equipaments, espais públics i connexions que garanteixin el fàcil accés d'aquestes mateixes famílies als serveis essencials. Passejant per barris com Cala Major, ens adonam que aquestes intervencions "a mitges" no fan més que incrementar les diferències socials de les persones que hi viuen, que han pogut accedir a un habitatge, sí, però que han de fer trajectes de prop d'una hora per anar a comprar queviures.

Continuant amb la conjunció econòmic-físic-social, convé també considerar que l'accessibilitat a l'habitatge afecta directament a un altre dret bàsic de les persones: l'autonomia. Trobam aquí una correlació clara entre la

joventut, amb dificultats per emancipar-se relacionades amb el preu de la vivenda, i la gent gran, que perd independència en funció de les característiques estructurals de la seva llar, la qual cosa pot afectar a la seva salut física i mental. En aquest sentit, l'habitatge cooperatiu o l'intergeneracional es presenten com a alternatives a valorar, tal com demostra la primera promoció transgeneracional de Balears, amb cinquanta-set habitatges per a menors de 35 i majors de 65 anys, promoguda per l'IBAVI i actualment en construcció a Es Molinar.

Amb tot, l'habitatge se'ns presenta com un dels principals factors de risc de marginació social, que afecta un ampli ventall de persones de diferent edat, procedència i poder adquisitiu. Les pressions a què està sotmès el mercat o la distorsió existent entre el preu de l'habitatge i els ingressos familiars fan que un important sector de la població -i no només la desfavorida- quedi exclosa del mercat immobiliari, de compra o de lloguer. Un habitatge és l'espai que ens proporciona la vida íntima que anhelam, el que guarda les nostres vivències i ens ajuda a crear-ne de noves. Un contenidor de memòria, de records i de les relacions familiars que s'hi generen. És el nostre entorn segur, el que ens proporciona benestar i guarida. Ara, és també un refugi enfront dels virus. Però sobretot, és quelcom que mai no s'hauria de considerar un privilegi.

**Article publicat al Diario de Mallorca, 11/02/2022*

Històries i futurs de resistència

Margalida Ramis

Fotograma del documental "Històries de resistència: un relat coral des dels barris de Palma (Sealand Films / Palma XXI).

Ahir es va presentar a Cine Ciutat el documental 'Històries de resistència' dirigit pel documentalista Carles Bover, guanyador d'un premi Goya pel seu documental 'Gaza' i director de 'Destrucció creativa d'una ciutat'. En aquest cas es tracta d'un encàrrec de l'associació Palma XXI que pretén ser un relat coral des dels barris de Palma: la lluita feminista i la mirada de l'urbanisme feminista sobre una ciutat excloent; la situació i drama de les persones migrants i totes les que, en l'intent, moren a la mar; el desplaçament i substitució de la convivència pel turisme que envaeix la ciutat; i el context de límits que imposa la mirada ecologista i especialment la relativa a la necessitat de fer front, des de l'anticipació, a tots els canvis que implicarà la crisi climàtica en una Ciutat-illa, com la descrivia la geògrafa Margalida Mestre, autora de la tesi 'Ciutat i territori a Mallorca' (2016).

Totes elles, resistències que sorgeixen de la necessitat de reivindicar el dret a la ciutat, concepte teòric desenvolupat pel filòsof marxista Henri Lefebvre. Perquè el dret a la ciutat passa per garantir per a totes les persones l'accés a allò essencial per sostenir la reproducció social de la vida en els contextes urbans: un

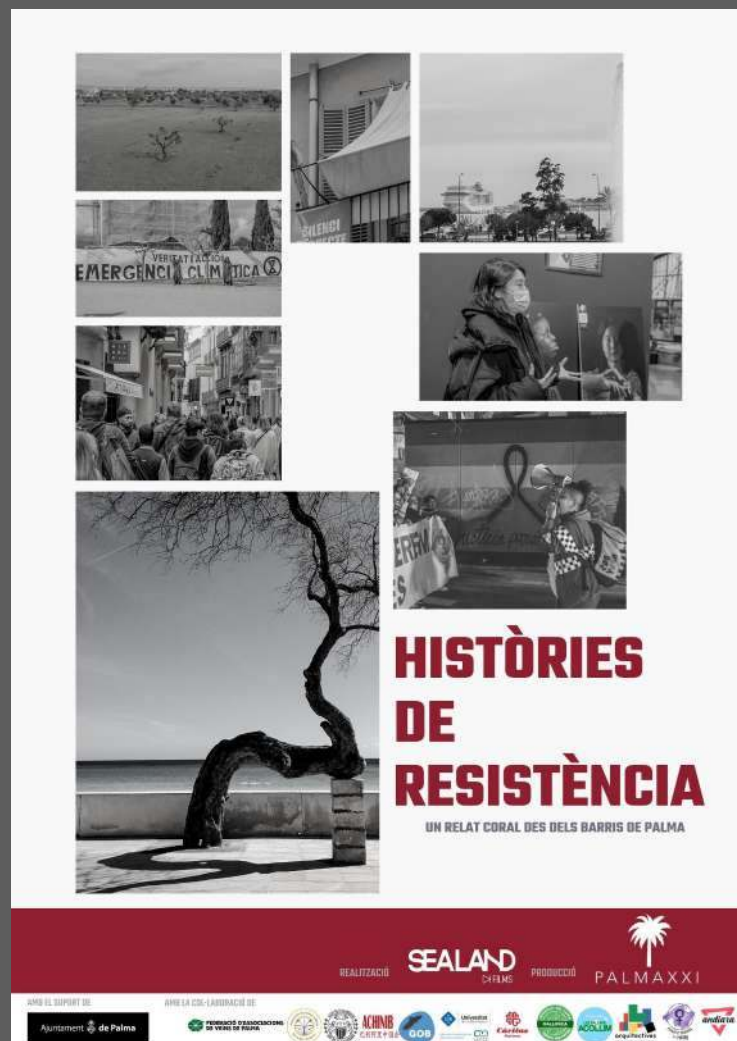
habitatge digne, l'accés igualitari i garantit a l'educació i a la cultura, la cohesió i la participació en la governança de la ciutat, la lluita contra les desigualtats i la igualtat efectiva dels drets, entre ells, el dret a un medi ambient sa i a uns recursos naturals a l'abast. Tots ells, drets que es veuen amenaçats pel creixement i la massificació de les ciutats i les lògiques d'acumulació de capital que les sotmeten. En una mirada transversal a totes aquestes lluites i resistències, ens toca fer front a les causes i conseqüències de l'exclusió socio-espacial, la privatització dels espais públics, la mercantilització de la vida urbana o les pitjors conseqüències del desequilibri metabòlic de les ciutats. Amb especial atenció a les relacions de poder i privilegi que les atravesen, molt sovint també dins dels propis espais de lluita.

El que queda clar però, és que són lluites per a la construcció de la vida col·lectiva en els contextos urbans. I cal pensar, no només en l'avui, sinó enfocar també cap a qui habitarà la ciutat del futur. Les ciutats en si mateixes representen un repte fonamental dels escenaris d'escassetat i crisi climàtica que ja se'ns dibuixen irrefutables. Són punts de tensió i clonflicte que

poden agreujar-se en aquests contextes. Per tant, es fa imprescindible una mirada posada en garantir un altre dret, el dret de les generacions futures a accedir als recursos materials i no materials, cures i afectes, per sostenir vides dignes per a totes les persones. I tot això en escenaris de no abundància en un futur que, a més, enfrontarà les pitjors conseqüències, ja inevitables, del caos que hem introduït en les regles del joc ecosistèmic i climàtic.

Es tracta, doncs, d'ampliar la mirada des de la perspectiva de la justícia intergeneracional, i això precisament és el que pretén la Iniciativa Legislativa Popular de Benestar de les Generacions Presents i Futures de les Illes Balears, impulsada des de les entitats i col·lectius socials d'arreu de les Illes que tindrà, aquest dissabte 28 de maig a les sis de la tarda, a la ciutat de Palma, precisament, una de les cites més importants, i que es pretén multitudinària, per reivindicar aquesta nova mirada posada en les generacions futures. Tenint però ben present, que per a les generacions presents, allò que definim a la proposta de llei com a objectius de benestar, no estan garantits en absolut de manera equitativa i igualitària per a totes les persones que habitam aquesta ciutat-illa que invisibilitza, a cop de promoció turística, els conflictes i tensions que això genera. D'aquí que la proposta sigui pel benestar de les generacions presents i futures. Dissabte recuperarem els carrers, que és l'escenari principal de la lluita i les reivindicacions col·lectives. Recuperarem l'espai públic per reivindicar els drets d'una societat que es vol sotmesa i obedient, però que, una vegada darrera l'altra, es demostra rebel i activa, que acumula moltes històries de resistència i que en teixirà moltes més, ara i en el futur. Perquè el nostre far està clar, tant com la identificació de tot allò que ens n'allunya, però no deixarem d'actuar avui per possibilitar, tot i les dificultats creixents, un demà millor.

**Article publicat a La Directa, 27/05/2022*

Apunts d'un paisatge cultural i artístic a Palma

Per **Magdalena Aguiló Victory**
Comissària independent i gestora cultural

"Displaced Landscape 2022". Obra d'Amparo Sard a Galeria Baró/Arco 2022. Foto: Galeria Baró Palma.

Resten molt lluny els temps en els quals la cultura va ser el pressupost estrella de l'Ajuntament de Palma, gràcies a la bona feina del regidor de Cultura Colau Llaneres durant la legislatura del batle Ramon Aguiló. Els anys vuitanta i noranta varen ser uns temps en els quals la cultura era una insígnia dels governs progressistes i un distintiu valorat. A nivell general, sorgiren tot un seguit de nous espais i centres d'art contemporani al llarg de la perifèria de la península espanyola. També a Palma, després de l'habilitació del Casal Sollerí com espai d'exposicions contemporànies en els anys vuitanta, anaren apareixent un rere l'altre, el Centre de Cultura "Sa Nostra" (1989), Fundació Pilar i Joan Miró (1992), CaixaForum/Gran Hotel (1993), i així fins a la inauguració del museu Es Baluard a començaments del 2004.

Les successives crisis van anar desarticulant el ric entramat que s'havia consolidat durant dues dècades al voltant de l'art contemporani. Els pressuposts minvaren, els artistes i agents culturals entraren en una creixent precarització que s'ha empitjorat encara més per la pandèmia. La cultura ha passat a un segon terme i a ser considerada sovint com a

prescindible davant altres necessitats més peremptòries. En general, els governs conservadors solen tenir un menor interès envers les manifestacions culturals, estan més preocupats per la cultura com un fenomen per atreure cabal turístic que una cultura com a base del pensament crític i articuladora de la societat. La campanya desenvolupada a l'època del tàndem Mateu Isern/ J.R. Bauzá, l'anomenada "Passion for Palma de Mallorca" que convertia la lletra "M" de Palma amb un gran cor, tenia l'objectiu de posicionar la ciutat com a destí vacacional urbà els 365 dies de l'any i programar activitats culturals com una via d'atracció turística més que pel consum ciutadà.

L'Ajuntament de Palma és la institució que més museus i espais d'art gestiona a la ciutat, d'ell depenen el Casal Sollerí, el Casal Balaguer, el Museu d'Història de la ciutat de Palma en el Castell de Bellver, el CAC, la Fundació Pilar i Joan Miró (em resisteix a canviar-li el nom històric), Can Ribes i el futur projecte de la presó com a Centre de Recursos de creació Contemporània. A més, és una de les tres institucions públiques que aporten el pressupost del Museu Es Baluard.

Després de successives crisis al

voltant de la direcció del **Casal Sollerí** -no sempre gestionades amb total transparència- des del 2019, la direcció l'ocupa Aina Bauzá. La directora del Casal Sollerí considera l'espai com un centre d'art i creació contemporània obert a la ciutadania connectat amb l'art emergent tant local com espanyol i internacional i amb una atenció especial als debats que es generen a la ciutat. Té molt en compte l'educació i la mediació en consonància amb la seva feina anterior com a Cap de l'Àrea d'Educació i Acció Cultural d'Es Baluard. L'espai presenta diferents convocatòries de projectes en els quals un jurat independent, selecciona les exposicions que es programaran a les sales del casal, excepte les dels espais de la planta noble.

Com a Directora General d'Arts Visuals, la directora del Casal Sollerí també ha de tenir cura del Casal Balaguer i del CAC. El **Casal Balaguer** presenta una col·lecció permanent -"La casa possible. Interiors domèstics a Palma 1700-1950"- que vol recrear l'evolució de les cases senyorials de Palma mitjançant mobiliari del fons Balaguer i del fons del consistori. Fa uns anys, l'ajuntament va presentar un

projecte d'un futur museu d'Història de la Ciutat en xarxa que havia de repartir-se en diferents ubicacions però que per ara no veim que s'hagi arribat a materialitzar. Malauradament, l'ajuntament no va considerar el projecte presentat des de Palma XXI d'una proposta de Museu de la Ciutat defensat per a un grup de professionals de l'associació.

El **Centre d'Art i Creació (CAC)** és un projecte municipal que porta massa temps en procés de definició i sense una ubicació definitiva després d'haver passat pel Quarter d'Intendència i per Ses Voltes i amb moltes zones fosques en la seva definició. En aquests moments, es parla de l'obertura d'un CAC provisional a Ses Voltes. El CAC sense

espai físic propi segueix la seva activitat de recerca i creació mitjançant la convocatòria de la Crida a la contractació de projectes de mediació dirigida a artistes, mediadors i agents culturals que treballin projectes socioculturals des de les arts visuals i amb un retorn a la ciutadania.

L'antiga **presó de Palma** és un altre projecte municipal que no arriba a concretar-se de manera definitiva. Va ser presentat l'any 2018 durant la batalla d'Antoni Noguera com un centre cultural i de creació amb una forta implicació de la ciutadania "un projecte transformador que ens permetrà canviar dinàmiques culturals de ciutat i donarà cabuda als moviments de Palma", segons

paraules de Noguera. Uns mesos abans el col·lectiu "Som sa presó" format per una vintena d'associacions -entre elles el col·lectiu de Joves Arquitectes de Mallorca, reivindicava l'espai de la presó per acollir espais d'innovació social, cultural i de creativitat. Un any més tard va ser presentat de bell nou per part de l'ajuntament com a Centre de Recursos de Creació Contemporània que havia d'incloure també 103 habitatges protegits, una escoleta i una residència per a creadors. Actualment s'està parlant de compartir els seus espais entre les arts visuals i les arts escèniques sense un consens clar del sector. Desitjaríem veure resultats.

El projecte estrella actual de l'ajuntament és **Can Ribas**. L'antiga fàbrica de la Soledat es convertirà en un centre de creació, formació i investigació de les arts del circ. Després del considerable retard en la seva obertura degut entre altres coses a un seguit de divergències entre els socis del govern municipal de l'anterior legislatura, el responsable de Cultura i Benestar Social Antoni Noguera ha anunciat recentment que Can Ribas obrirà les portes enguany. El centre serà gestionat per l'Associació de Professionals del Circ de Balears (APCB). Benvingut sigui un centre que ha de contribuir a la regeneració d'un barri tan significatiu com La Soledat.

La **Fundació Pilar i Joan Miró** en aquests darrers anys ha anat reduint la programació d'exposicions temporals i d'activitats per anar centrant-se en la presentació del fons de la col·lecció de Joan Miró, amb una tendència progressiva envers el públic turístic. La programació dels tallers gràfics i la convocatòria de beques ha tengut continuïtat així com les activitats educatives. L'any 2017 en ocasió del 25è aniversari, el nou director Francisco Copado presentà el canvi del nom tradicional -que ara perdria el nom de Pilar Juncosa- i passa anomenar-se **Miró Mallorca Fundació**. El canvi més significatiu ha estat la remodelació del Taller Sert. Em consta el treball rigorós i exhaustiu dut a terme per l'actual departament de Col·leccions encapçalat per la conservadora, Patricia Juncosa. L'equip ha cercat la reconstrucció fidedigna -mitjançant fotografies i filmacions de l'època- de l'ambient del taller en el qual es movia Miró en els anys 70, època de la màxima utilització del taller per part de l'artista. L'actual recreació ha d'ajudar als investigadors a treballar millor les fonts iconogràfiques de Miró i a un millor coneixement de la vessant creativa de l'artista. Però la part més sensible seria la substitució de la seixantena de teles originals que el taller acollia per les reproduccions actuals. Tot i conèixer de primera mà els problemes de temperatura i humitat que el taller arrossegava a l'hora d'acollir teles originals de l'artista, no puc deixar d'enyorar la calidesa que generava la presència de les teles originals a l'interior del taller.

Can Ribas. Foto: APCIB.

El **Museu Es Baluard** és el principal espai per a la conservació i difusió de l'art contemporani a Palma. Des del 2019 està dirigit per Imma Prieto -la direcció del museu des de la inauguració l'any 2004, ha estat sempre en mans de dones. La directora ara ha pogut presentar la seva particular lectura de la col·lecció del museu -"Personae. Màscara contra la barbàrie-", inspirada en les màscares d'"El món d'Ubú" de Joan Miró. Una interessant reflexió sobre la transformació que ha sofert la representació del cos humà i el subjecte en el context de la societat contemporània.

La concepció del museu com espai crític generador de pensament i obert als reptes de la societat contemporània s'ha fet tangible en algunes exposicions programades a Es Baluard i en propostes com el Laboratori d'art i pensament -Zona de Contacte- que revisa temes com els feminismes, l'ecologisme o les fronteres -entre d'altres- i aporta figures imprescindibles en els grans debats de l'actualitat. La recent intervenció de l'antropòloga i activista Yayo Herrero, experta en ecologia política, en seria un bon exemple que hem de celebrar. Per altra banda, malgrat que la directora ha manifestat en ocasions diverses la necessitat de donar suport des del museu a estructures i plataformes existents, la realitat és que massa sovint ens trobam projectes majoritàriament gestionats des de dins la institució en detriment dels

possibles encàrrecs als professionals de la comunitat. Si bé hem vist darrerament l'obertura del museu a algunes col·laboracions exteriors, pens que s'ha de tenir molta cura per no ofegar la iniciativa professional independent i molt més encara en aquests temps de crisi incrementada per la pandèmia. I una darrera qüestió a comentar en relació al Museu d'Es Baluard seria la disposició del seu Patronat. S'hauria d'iniciar un procés de reflexió i de canvi pel que fa a la seva composició, ja que, enlloc de donar cabuda a agents vinculats al sector professional, el Patronat està majoritàriament format per representants polítics de cada una de les tres institucions que aporten el gruix del pressupost del museu. És a dir, càrrecs polítics de l'Ajuntament de Palma, del Govern de les Illes i del Consell de Mallorca.

El **Consell de Mallorca** gestiona també espais de cultura a la ciutat com és ara, el **C.C. Misericòrdia** i el **Museu Krekovic**, i utilitza temporalment la sala d'exposicions del Centre de Cultura "Sa Nostra". Anualment treu una convocatòria de projectes d'arts visuals que s'exhibeixen a les sales d'exposicions temporals dels espais esmentats i a la sala d'exposicions del Centre de Cultura "Sa Nostra", podríem dir que amb resultats desiguals. L'emblemàtic edifici de La Misericòrdia està en un procés de rehabilitació que obrirà nous espais recuperats -entre ells l'aljub situat davall el pati de les dones- per donar cabuda a

Nit de l'Art (foto: Última Hora) / Galeria Pelaires (foto: Totenart)

exposicions i activitats culturals i a un Centre d'Interpretació destinat a conèixer la història de l'edifici i els seus usos. Es preveu que estigui enllestit a començaments del 2023. Esperem que sigui així. També des del 2019, el Consell de Mallorca té les competències de gestió del Museu de Mallorca -museu de titularitat espanyola-, després de ser transferit des del Govern de les Illes Balears.

El Gran Hotel es va habilitar amb gran encert en una reforma que el va convertir en l'espai cultural que "La Caixa" cercava per obrir a la nostra ciutat. Des de començaments dels anys noranta funciona l'actual **CaixaForum**, un conjunt polivalent que acull la col·lecció Anglada-Camarasa amb les successives revisions al voltant de la seva figura. La programació d'exposicions temporals està molt lligada a la programació exterior de l'entitat. Són interessants les activitats adreçades al públic infantil i a les famílies, així com també els cicles de concerts, conferències, cinema i projeccions de documentals, òpera, dansa i música. No podem deixar d'esmentar també el **Museu Fundació Joan March** que exhibeix la seva esplèndida col·lecció d'art contemporani espanyol.

El teixit de **galeries d'art contemporani** es força significatiu des de fa dècades fins al punt que Palma és una de les ciutats espanyoles amb major nombre de galeries. L'any 1969 els joves Pep Pinya i Nini Quetglas -sempre s'oblida esmentar-la- obriren la històrica **Galeria Pelaires** amb el suport decisiu de Joan Miró. Després

arribaria **Quatre gats**, projecte de Ferran Cano, Àngel Juncosa i Gerard Matas ajudats també per la generositat de Miró, projecte que va ser el germen de l'actualment desapareguda **Galeria Ferran Cano**. Des d'aleshores, s'ha anat enfortint el teixit galerístic malgrat que alguns dels galeristes històrics ja s'han jubilat i han deixat pas a les noves generacions. A hores d'ara l'oferta galerística gaudeix de bona salut i amb bones propostes expositives. A més de les consolidades galeries històriques, en els darrers anys han anat sorgint noves galeries d'artistes emergents com és ara, la galeria Fran Reus amb diferents programes d'actuació a més de l'expositiu; la L21 que obrí el seu primer espai l'any 2012 i quatre anys més tard, inaugurà el gran espai a Son Castelló; o Taca, un espai d'art amb propostes joves i arriscades que obrí les portes el 2015.

Un dels esdeveniments més potents a la nostra ciutat és la **Nit de l'Art** que a la darrera edició pogué celebrar el 25è aniversari amb gran èxit de públic després de la recessió provocada per la pandèmia. Quan l'antiga associació de galeristes proposà una nit de l'art, l'any 1997 -segons el model d'algunes ciutats europees-, Palma es va convertir en la primera ciutat espanyola amb aquesta experiència pionera que després va ser copiada per altres ciutats. Un dels objectius inicials era fer perdre la por a entrar a una galeria i obrir seves portes a tota la ciutadania. Malauradament encara, a la resta de l'any, les galeries continuïn essent visitades com sempre pel públic especialitzat.

I finalment, un altre esdeveniment important per galeries, artistes i agents culturals és la fira d'**Arco** que tradicionalment es celebra al mes de febrer a Madrid des de 1982 i que sempre ha comptat amb la participació d'un grapat de galeries mallorquines. Després d'aguantar la crisi generada per aquests dos anys de pandèmia, enguany Arco ha retornat amb moltes ganes de recuperar la tradicional posició de fita imprescindible en el panorama de l'art contemporani espanyol i internacional. Enguany han participat cinc galeries de Mallorca amb la novetat de comptar amb la nova galeria oberta a Palma el passat estiu, la Galeria Baró amb representació mallorquina mitjançant l'obra espectacular de l'artista Amparo Sard.

La conclusió d'aquests apunts sobre la situació cultural a Palma seria que ens toca vetllar de manera molt ferma per l'art i la cultura a la nostra ciutat: ells ens aporten la cohesió social que necessitam, cerquen respostes als reptes que ens enfrontam i serveixen per guarir les ferides que aquesta enorme crisi actual ens està provocant.

** Article publicat al número 14 de la revista Ciutat (març 2022).*

CENTRE D'ART I CREACIÓ - CAC PALMA: CINC ANYS SENSE ESPAI

Per Maria José Ribas
Artista plàstica i treballadora cultural

Un espai de producció artística i cultural és un equipament que ofereix tallers i recursos per artistes. Serveix com a plataforma de trobada i experimentació i dona suport a la creació local creant una xarxa creativa entre professionals. D'aquests espais, que poden ser iniciatives privades o públiques, en podem trobar a moltes ciutats.

A Palma el 2009 es va inaugurar el CRCC, un centre de recursos que disposava de més de 300 m² per a desenvolupar projectes, sumats als espais de CRIDA (Centre de Residència i Intercanvi d'Artistes) on es van realitzar residències per artistes, una iniciativa pública de l'Ajuntament. Estava situat a l'antic quarter d'intendència, on actualment es troba Palma Activa. Després de la reforma i condicionament de l'espai no va durar gaire en ser traslladat, el centre de recursos va passar a Ses Voltes el 2012.

L'espai de Ses Voltes com a Centre d'Art i Creació (CAC) va ser gestionat per diferents entitats convocades per concurs públic. En aquest espai s'organitzaven tallers, xerrades i formacions, hi havia convocatòria i suport per fer residències locals i internacionals.

Quan el 2017 amb el canvi de govern es va decidir apostar per un nou model de cogestió, entre administració i ciutadania, es van organitzar unes jornades amb representants d'altres centres de l'estat espanyol que ja treballaven amb models similars, com ara Harinera de Saragossa o Intermediae de Madrid. El mateix dia que començaven aquestes jornades es publicava a premsa que l'equipament de Ses Voltes seria per al futur Museu Marítim. El projecte de cogestió ja començava amb una manca d'espai i amb uns recursos limitats, no sols per qüestions de pressupost, sinó per traves administratives.

La decepció entre els assistents a les jornades ja es va fer evident des del primer dia. Així i tot, d'aquella trobada va sorgir un grup motor, persones que tenien una motivació personal en què hi hagués a Palma un centre d'art i creació, entre elles gestores, comissaries i artistes van estar fent feina per trobar models i metodologies. Durant mesos Bauma va facilitar una sèrie de dinàmiques per definir objectius comuns i formes d'organització.

Amb el pressupost assignat per al CAC es van llançar convocatòries per desenvolupar projectes deslocalitzats, ja

que no hi havia (ni n'hi ha) espai físic per al CAC. Aquests projectes de recerca i mediació, rellevants i necessaris, també exclouien tota una sèrie de disciplines i dinàmiques que quedaven al marge d'aquestes pràctiques.

En aquells moments l'antic edifici de Gesa encara era gestionat per l'Ajuntament i hi havia la promesa de convertir l'espai en una incubadora creativa. Va sorgir també la idea de convertir l'antiga Presó en el futur CAC.

El grup motor es va anar refredant fins a la seva total dissolució, després d'anys de trobades, dinàmiques amb post-its, documents compartits amb referents i necessitats, trobant traves burocràtiques d'una administració anquilosada en l'immobilisme, sense equipament ni intenció de trobar solucions.

En l'actualitat i des de fa 5 anys, 0 m² és l'espai disponible del CAC. L'edifici de Gesa va tornar als seus antics propietaris, i la presó encara està d'obres. Recentment, la Regidoria de Cultura ha declarat la intenció de reobrir una de les sales de Ses Voltes com a centre de recursos, a l'espera de la Presó. Com a nota d'humor negre o absurd, la Presó ja apareixia fa anys a un mapa de Palma Creativa, si algú hi va arribar amb el mapa del tresor, segurament va descobrir que les pràctiques creatives eren les d'alguns okupes que hi vivien.

El pressupost del CAC es dedica a crides per la creació i recerca, que ara mateix estan obertes en convocatòria. Altres espais privats, com ara Casa Planas, Taca o Pulpo, supleixen altres necessitats del públic general que pot gaudir d'activitats obertes i d'un sector: artistes, comissaries, creatius i programadors, oferint residències, tallers, concerts o convertint-se en espais de trobada i experimentació. Aquests i altres espais privats, que tot i complir amb una funció que podria ser pública, són deficitaris i també es troben amb traves administratives per poder desenvolupar aquesta funció.

La xarxa creativa és part d'un model de ciutat que es dirigeix a la ciutadania activa i ofereix recursos (econòmics i equipaments) per professionalitzar la cultura. Palma té una sèrie d'equipaments públics que podrien ser condicionats per ser centre de recursos, aconseguir un model temporal pot passar també per donar suport als espais privats que ja fan aquesta funció.

PALMAXXI

